

The Semiotics of men's clothing series in the eye of the wind based on the opinions of Roland Barthes

Khadijeh Akbari¹ | Pejman Dadkhah²

1. Corresponding Author , MSc .Fabric and clothing desing ,Kamal-ul-Mulk Instite of Higher Education, Noshahr,Iran.

E-mail: nazanimehraban94@gmail.com

2. Corresponding Author ,Assistant Prof .Iqbal Lahori Institute of Higher Education, Mashhhad, Iran.

E-mail: p.dadKhah@eqbal.ac.ir

Article Info

Article type:

Research Article

Article history:

Received: 2023-09-11

Received in revised form:
2023-11-27

Accepted: 2023-12-05

Published online: 2024-03-19

Keywords:

Dar Chesh Bad, Clothing semiotics, Roland Barthes, Cultural semiotics, Cultural studies

ABSTRACT

Purpose: Roland Barthes, a famous French literary theorist, cultural critic and semiotician, has important works in the field of semiotic analysis of literary texts and cultural phenomena. Among these cultural phenomena, we can mention the clothing system, which can be read as a visual symbolic system. Clothing as a sign contains different and multi-layered codes, expressing different concepts and meanings. One of the important pillars and layers of meaning in performing arts and cinema is clothing, which plays a colorful and key role in the interpretation and analysis of the work. Der Cheshm Bad series, as one of Iran's enduring national works, reflects important parts of contemporary Iranian history and has many characters, each of them is worthy of reflection in terms of social, cultural and political aspects. The cover can be analyzed and read. Also, in terms of the presence of characters in different time and place situations and having different clothes, it can be a good example for semiotic reading in order to achieve cultural and social issues. The point of departure of the current research is the semiotic reading of the men's clothes in Chesh Bad in the light of Roland Barthes' opinions and the answer to the question, how does the design of clothes in Chesh Bad express the personality, class, cultural and social characteristics of people?

Methodology-This research is fundamental in terms of its purpose, and in order to achieve the stated goals, descriptive-analytical research method was used, and essential and needed information was collected in a library manner. In this regard, the selection and selection of images from different sequences and seasons of the series in Eye of the Wind has been made based on the emphasis on men's clothing, and images have been presented that best display men's clothing and are useful for semiotic interpretation and reading. And it is efficient.

Findings- The obtained results show that one of the distinguishing factors of the characters is the category of clothing design, which in a way reflects people's thoughts, views, social position, tastes, political attitude and generally indicates their social class. And this category contributed as a meaningful element in the introduction of different characters and despite the behavior, speech and performance of each character, their clothes also show the connection of the characters with cultural and social metatexts. The clothing design in this series has been able to display important parts of social, political and cultural classes as a meaningful system and also express the historical developments of contemporary Iran. In other words, the gender, color, model, and different combinations of clothes have been examined, each of them has many meanings that introduce the character and culture of that historical period. The examined clothes show the geographical region, historical period, social class, job, personal characteristics, tastes, moral characteristics and even the character of people

Cite this article: Akbari, Kh., & Dadkhah, P. (2024). The Semiotics of men's clothing series In the eye of the wind based on the opinions of Roland Barthes, . *Iranian Journal of Anthropological Research*, 13(25),73-100.

Doi: <http://10.22059/IJAR.2023.363396.459835>

© The Author(s).

Publisher: University of Tehran Press.

DOI: <http://10.22059/IJAR.2023.363396.459835>

نشانه‌شناسی لباس آقایان سریال در چشم باد، با تکیه بر آراء رولان بارت

خدیجه اکبری^۱ | پژمان دادخواه^۲

۱. کارشناس ارشد طراحی پارچه و لباس، موسسه آموزش عالی کمال المک، نوشهر، ایران (نویسنده مسئول)، رایانامه: nazanimmehraban94@gmail.com

۲. استادیار موسسه آموزش عالی اقبال لاهوری، مشهد، ایران (نویسنده مسئول)، رایانامه: p.dadKhah@eqbal.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	هدف- لباس به مثابه نظام نشانه‌ای، حاوی رمزگان‌های متفاوت و چندلایه، بیانگر مفاهیم و معانی مختلفی می‌باشد. یکی از ارکان و لایه‌های معنایی مهم در هنرهای نمایشی و سینما، لباس است که در تأویل و تحلیل اثر نقش پررنگ و کلیدی دارد. سریال در چشم باد به عنوان یکی از آثار ماندگار ملی ایران، بازتاب بخش‌های مهمی از تاریخ ایران معاصر است و دارای شخصیت‌های متعددی است هر کدام از آن‌ها به لحاظ اجتماعی، فرهنگی و سیاسی در خور تأمل بوده و به لحاظ پوشش قابل تحلیل و خوانش هستند. هم‌چنین به لحاظ حضور شخصیت‌ها در موقعیت‌های مکانی و زمانی متفاوت و دارا بودن لباس‌های متنوع، می‌تواند نمونه خوبی برای خوانش نشانه‌شناختی در راستای دستیابی به مسائل فرهنگی و اجتماعی باشد. نقطه عزیمت پژوهش حاضر خوانش نشانه‌شناختی لباس آقایان سریال در چشم باد در پرتو آراء رولان بارت و پاسخ به این پرسش است که طراحی لباس سریال در چشم باد چگونه ویژگی‌های شخصیتی، طبقاتی، فرهنگی و اجتماعی افراد را بیان می‌کند؟ و چگونه از این رهگذر تغییرات اجتماعی و تفاوت‌های فرهنگی را به نمایش می‌گذارد؟
تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۶/۲۰	روش‌شناسی- این پژوهش به لحاظ هدف بنیادی بوده و جهت نیل به اهداف مطرح شده از روش تحقیق توصیفی-تحلیلی استفاده شده و اطلاعات ضروری و مورد نیاز به شیوه کتابخانه‌ای گردآوری شده است. در این راستا انتخاب و گزینش تصاویر از سکانس‌ها و فصول مختلف سریال در چشم باد براساس تاکید بر لباس آقایان صورت گرفته و تصاویری ارائه شده است که به بهترین شکل پوشش آقایان را به نمایش گذاشته و جهت تفسیر و خوانش نشانه-شناختی مفید و کارآمد است و در مقیاسی وسیع‌تر به شناخت تحولات فرهنگی و اجتماعی منجر می‌شود.
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۰۹/۰۶	یافته‌ها- نتایج به دست آمده نشانگر آن است که یکی از عوامل تمایز شخصیت‌ها، همین مقوله طراحی لباس بوده که به نوعی مبین تفکرات، دیدگاه‌ها، جایگاه اجتماعی افراد، سلايق، نگرش سیاسی و به طور کل نشان‌دهنده طبقه اجتماعی آنان بوده و همین مقوله به عنوان عنصری معنادار در معرفی شخصیت‌های متفاوت سهیم بوده و علی‌رغم رفتار، گفتار و عملکرد هر شخصیت، لباس آن‌ها نیز مبین ارتباط شخصیت‌ها با فرامتن‌های فرهنگی و اجتماعی است و به بهترین شکل بازتابی از شرایط اجتماعی و فرهنگی آن دوران است. طراحی لباس در این سریال توانسته به عنوان یک نظام معنادار، بخش‌های مهمی از طبقات اجتماعی، سیاسی و فرهنگی را به نمایش گذارد و تحولات تاریخی ایران دوره معاصر را نیز بیان کند. به عبارتی جنس، رنگ، مدل و ترکیب‌های متفاوت لباس‌های بررسی شده، هر کدام دلالت‌های معنایی زیادی را در پی دارد که معرفی‌کننده شخصیت‌ها و طبیعتاً فرهنگ آن برهه تاریخی است. لباس‌های بررسی شده مبین منطقه جغرافیایی، دوره تاریخی، طبقه اجتماعی، شغل، خصائص فردی، سلايق، ویژگی‌های اخلاقی و حتی سیرت افراد هستند و توانسته است بازتاب کامل و پویا از شرایط اجتماعی و فرهنگی ایران معاصر در اواخر دوره قاجار و پهلوی را ارائه دهد.
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۹/۱۴	
تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۱۲/۲۹	
کلیدواژه‌ها: سریال در چشم باد، نشانه‌شناسی لباس، رولان بارت، نشانه‌شناسی فرهنگی، مطالعات فرهنگی	

استناد: : اکبری، خدیجه. و دادخواه، پژمان. (۱۴۰۲). نشانه‌شناسی لباس آقایان سریال در چشم باد، با تکیه بر آراء رولان بارت، پژوهش‌های انسان‌شناسی ایران، ۱۳ (۲۵)، ۱۰۰-۷۳. Doi: <http://10.22059/IJAR.2023.363396.459835>

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران. © نویسندگان.

DOI: <http://10.22059/IJAR.2023.363396.459835>

مقدمه

پوشاک یکی از ضروریات بشر بوده و با حضور مادی و فکری خود به عنوان نوعی ابزار ارتباطی قوی عمل می‌کند. نظام پوشاک با توسعه جوامع بشری، شکل‌گیری عقاید اجتماعی و فکری دستخوش تغییراتی قرار گرفت و دارای نقش فرهنگی و معانی نمادین شد. در تبیین معانی آن، می‌توان ارزش‌های خاص فرهنگی هر ملتی را در بافت‌های گوناگون اجتماعی مشاهده کرد. بدین ترتیب امکان تکثیر معنا در نظام پوشاک با وجود خوانش‌های متفاوت مخاطبان در جریان‌های گفتمان‌های متعدد فراهم می‌گردد (مونسی سرخه، ۱۳۹۱: ۳۷).

لباس یکی از نشانه‌های غیرگفتاری است و نه تنها به عنوان ابزاری برای محافظت از بدن در نظر گرفته می‌شود، بلکه برای برقراری ارتباط با جامعه و محیط اطراف گویای معانی و مفاهیم بسیاری است. بنابراین برای دستیابی به این معانی و مفاهیم باید به دنبال درک و فهم نشانه‌ها در لباس بود و می‌توان از نشانه‌شناسی به عنوان یک ابزار برای تحلیل و بررسی لباس به عنوان یکی از مؤلفه‌ها و نمادهای فرهنگی بهره برد. در نتیجه لباس را می‌توان به مثابه‌ی یک متن در نظر گرفت و آن‌را مورد خوانش قرار داد. اگرچه لباس در جوامع مختلف پرچم‌دار هویت فرهنگی آن جامعه می‌باشد، اما در هنرهای نمایشی مثل فیلم و سریال به مثابه‌ی یک ابزار کاربردی عمل می‌کند تا کارگردان با به کار بردن نشانه‌های متفاوت در ایجاد مفاهیم مختلف در برقراری ارتباط با مخاطب از آن بهره گیرد و با تکیه بر آن بازتابی از شرایط فرهنگی و اجتماعی را ارائه دهد. بنابراین طراح لباس با بهره‌گیری از نشانه‌های قراردادی که در فرهنگ‌ها و جوامع متفاوت رایج است، برای موقعیت اجتماعی، تاریخی، سیاسی و احوالات و روحیات شخصیت‌ها، لباس را طراحی می‌کند. لباس شخصیت حاوی نشانه‌های فراوانی برای ایجاد معانی و مفاهیم متفاوت است. طراحی لباس هر شخصیت با دال‌های متفاوت همراه می‌باشد که تصور ذهنی هر کدام از دال‌ها به یک مدلول می‌رسد.

سریال در چشم باد به عنوان یکی از آثار ماندگار ملی، بازتاب بخش‌های مهمی از تاریخ ایران معاصر است و دارای شخصیت‌های متعدد و نمونه‌واری است که به لحاظ اجتماعی، فرهنگی و سیاسی قابل تامل بوده و به لحاظ پوشش قابل تحلیل و خوانش هستند. همچنین به لحاظ حضور شخصیت‌ها در موقعیت‌های مکانی و زمانی متفاوت و دارا بودن لباس متنوع، می‌تواند نمونه خوبی برای خوانش نشانه‌شناختی در جهت رسیدن به فرامتن‌های سیاسی، فرهنگی و اجتماعی باشد. به عبارتی اگر لباس را به عنوان یک نظام نشانه‌ای در نظر بگیریم، از طریق خوانش لباس در این سریال می‌توان به شرایط فرهنگی و اجتماعی مقاطع مهمی از تاریخ ایران معاصر دست یافت. در پژوهش حاضر سعی بر این است طراحی لباس آقایان سریال در چشم باد فصل اول کودکی (اواخر دوره قاجار) و فصل دوم جوانی (دوره پهلوی اول) تحلیل و بررسی شود. دوران یاد شده در تاریخ ایران معاصر از جهات اجتماعی و فرهنگی مهم و قابل تامل است. در این ایام شاهد رخدادهایی همچون ورود فرهنگ غرب، تغییر سبک زندگی و متعاقباً تنوع در لباس، جنگ، اشغال ایران توسط متفقین، حضور احزاب گوناگون سیاسی، تفاوت نگرش‌ها، متحدالشکل شدن لباس‌ها، شهرنشینی و رخداد‌های متعدد سیاسی و اجتماعی هستیم. بنابراین نقطه عزیمت این پژوهش تحلیل لباس شخصیت‌های مرد به عنوان عضوی از طبقات اجتماعی است. یعنی تلاش می‌شود لباس طیف‌های متفاوت شخصیت‌ها به عنوان مصداقی از تفاوت‌های اجتماعی و فرهنگی بازخوانی و تفسیر شوند. اگر این اصل را بپذیریم که هنر همواره بازتاب و انعکاس شرایط اجتماعی و فرهنگی است، در این سریال نیز علاوه بر تمهیدات گوناگون، با تکیه بر طراحی لباس سعی شده است که انعکاس و بازتاب خلاقانه‌تر و پررنگ‌تری از جامعه صورت پذیرد. به عبارتی این پژوهش به دنبال پاسخ به این پرسش است که طراحی لباس سریال در چشم باد چگونه ویژگی‌های شخصیتی، طبقاتی، فرهنگی و اجتماعی افراد را بیان می‌کند؟ و چگونه از این رهگذر تغییرات اجتماعی و تفاوت‌های فرهنگی را به نمایش می‌گذارد؟ به همین جهت برای درک و رسیدن به این مهم با تکیه بر آراء رولان بارت لباس آقایان سریال در چشم باد تحلیل و بررسی می‌شود.

به نظر می‌رسد طراحی لباس در این سریال عامل مهمی جهت غنای شخصیت‌پردازی بوده و از این حیث ویژگی‌های شخصیتی و طبقه اجتماعی را آشکار می‌سازد. همچنین می‌توان چنین فرض کرد، از آنجایی که لباس یک نظام نشانه‌ای مبتنی بر فرهنگ است، طراحی لباس در این سریال، مناسبات اجتماعی و سیاسی بخشی از تاریخ ایران معاصر را نشان داده و می‌توان تحولات اجتماعی، فرهنگی و سیاسی را از خلال تنوع لباس‌ها بازشناسی کرد.

پیشینه‌ی پژوهش

در کتاب *نشانه‌شناسی لباس* تئاتر (صفری‌نژاد، ۱۳۹۲) نویسنده نقش لباس و طراح لباس را به منزله‌ی گزینشگر، سازمان‌دهنده، ترکیب‌کننده و وحدت‌دهنده نشانه‌های دیداری بررسی کرده‌است. این کتاب به صورت موردی به بررسی و تحلیل نشانه‌شناسی لباس در چهار اثر نمایشی شکسپیر: هملت، شاه‌لیر، مکبث و اتللو پرداخته است.

در کتاب *مبانی نشانه‌شناسی* (بارت، ۱۳۹۹) نویسنده به مفاهیم کلیدی نشانه‌شناسی به صورت مبانی پرداخته‌است. این مفاهیم کلیدی از عناصر نشانه‌شناسی وام گرفته از زبان‌شناسی ساختارگرا می‌باشد. ۱. زبان و گفتار، ۲. دال و مدلول، ۳. نظام هم‌نشین و جانشینی، ۴. دلالت صریح و دلالت ضمنی، در این کتاب به بحث گذاشته شده است.

در کتاب *نشانه‌شناسی پوشاک دوره صفویه (از دیدگاه رولان بارت)* (اصغرپور، ۱۳۹۶) نویسنده در ابتدا به نشانه‌شناسی و گذار آن از زبان‌شناسی به پدیده‌های و کنش‌های فرهنگی، اجتماعی و سیاسی پرداخته و در ادامه رمزگان لباس‌ها و جایگاه آن تبیین شده و با استفاده از علم نشانه‌شناسی، طراحی لباس و پوشاک در دوره صفویه را مورد بررسی قرار می‌دهد.

مقاله «بازخوانی نظام پوشاک ایرانی (با تأکید بر رویکرد پسا ساختارگرایی بارت)» (مونس سرخه، ۱۳۹۱)، عوامل مؤثر در معنا سازی لباس تحت تاثیر پدیده‌های جهانی سازی، فرهنگ، مذهب نهادهای اجتماعی، رسانه، اقتصاد و سیاست بررسی شده‌است. همچنین پژوهشگر با توجه نظریه تکثر معنا در رویکرد پسا ساختارگرایانه به ویژه رولان بارت، به بررسی پوشاک ایرانی پرداخته است.

مقاله «نقش رنگ سیاه و سفید در طراحی لباس فیلم مبتنی بر نشانه‌شناسی رولان بارت (مطالعه موردی: فیلم سینمایی *آناکارنینا*، بانوی زیبای من)» (قاسمیان دستجردی، محمدی اردکانی، ۱۳۹۷)، به بررسی و تحلیل نقش و اهمیت رنگ در شخصیت‌پردازی و طراحی لباس در دو فیلم سینمایی با عنوان *آناکارنینا* و *بانوی زیبای من* پرداخته است. هدف پژوهشگران، بیان نقش نظام لباس به عنوان عنصر نشانه‌ای، از منظر رولان بارت بوده‌است.

در پایان‌نامه کارشناسی ارشد ارتباط تصویری با عنوان «بررسی نشانه‌شناسی لباس در فیلم‌های سینمایی» (شریفی، ۱۳۸۶) تبلیغات در سینما و تلویزیون مخصوصاً مبحث تیزر مورد بررسی قرار گرفته و در ابتدا به سینما و عناصر آن و در ادامه به نشانه‌شناسی لباس در سینما پرداخته شده‌است.

چارچوب نظری

در این بخش با توجه به مساله اصلی پژوهش و در راستای نیل به اهداف مطرح شده، از آراء رولان بارت در خصوص تحلیل و فهم نشانه‌ها استفاده شده و سعی بر این است تا کارکردهای معنایی لباس آقایان سریال در چشم باد به عنوان نظامی فرهنگی و اجتماعی تبیین گردد. گفتنی است به دلیل کثرت شخصیت‌های مرد و زن در این سریال، در راستای محدود کردن موضوع پژوهش و همچنین دستیابی به تفاوت‌های اجتماعی، فرهنگی و اعتقادی سعی شده‌است شخصیت‌های مرد که بیشترین حضور اجتماعی را داشته‌اند،

انتخاب شوند. به بیانی شخصیت‌های منتخب این سریال تفاوت‌های فرهنگی و اجتماعی آن دوران را به بهترین شکل نشان می‌دهند و هر کدام از آن‌ها نماینده قشر خاصی از مقاطع تاریخی یادشده هستند.

نشانه‌شناسی از منظر رولان بارت

هدف رویکرد نشانه‌شناسی کشف اصول کلی‌ای است که بر مبنای آن‌ها نظام نشانه‌شناسی عمل می‌کنند. این اصول کلی، جنبه انتزاعی دارند. شناخت این انتزاع‌ها، به شناخت واقعیت انضمامی و نظام تولید نشانه‌ها کمک می‌کند. به این ترتیب، نشانه‌شناسی یک موضوع را در کلیت خود باسازی می‌کند تا بتواند از این قواعد کارکردی آن موضوع را کشف کند. به بیان دیگر، هدف نشانه‌شناسی رمزگشایی از محتوای نظام‌های نشانه‌شناختی و جست‌وجوی سطح معنایی ثابت و کلی‌تر در آن است (تاجیک، ۱۳۸۹: ۱۲). رولان بارت یکی از مهم‌ترین نظریه‌پردازان و منتقدان ادبی در دهه‌ی ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ میلادی به شمار می‌رود. وی در حوزه‌های متفاوتی همچون ادبیات، اجتماع، فلسفه، هنر و فرهنگ آثار متعددی را منتشر کرد و از طریق آثاری هم‌چون «درجه صفر نوشتار»، «اسطوره‌شناسی‌ها»، «نظام مد»، «مرگ مولف»، «از اثر به متن»، «لذت متن» و... چشم‌اندازهای تازه‌ای در حوزه نقد ادبی، ساختارگرایی و پسا ساختارگرایی و... پدید آورد (عبداللهیان، حسنی، ۱۳۸۸: ۱۳۴-۱۳۵). بارت نیز یکی از مهم‌ترین نظریه‌پردازان در حوزه‌ی مطالعات نشانه‌شناسی هنری است. بارت نشانه‌شناسی را یک علم می‌دانست و برای علم بررسی نشانه‌ها در جامعه اهمیت فراوان قائل بود. نشانه‌شناسی در دهه‌ی ۱۹۶۰ در نتیجه‌ی آثار بارت به صورت نگرشی مهم حوزه‌ی مطالعات فرهنگی درآمد. بنابراین ارائه‌ی تحلیل نشانه‌شناختی از هر موجودیتی در جهان ممکن است و می‌تواند باعث افزایش دقت تحلیل شود و تصویری کامل از تمام زوایای پیدا و پنهان آن ارائه دهد (اسحاقی، شریفی‌مقدم، ۱۳۹۷: ۱۰۰-۹۹ نقل از اسحاقی، ۱۳۸۶: ۲۳-۸). هم‌چنین رولان بارت در خصوص پوشاک و دلالت معنایی آن سخن گفته‌است. وی بر این باور است که دلالت‌های معنایی عناصر در زندگی امروزی بشر پایانی ندارد (قاسمیان دستجردی و محمدی اردکانی، ۱۳۹۷: ۷۵). لباس در کارکرد رسانه‌ای خود، بیان را به واسطه‌ی رنگ، نقش‌ها و نقش‌مایه‌های زبانی نوشتار روی لباس ممکن می‌سازد؛ از این‌رو شناخت چنین واسطه‌هایی می‌تواند در انتقال پیام نقش ویژه‌ای را ایفا نماید (همان: ۷۸-۷۹). از جمله عناصر نشانه‌شناسی که بارت از سوسور وام گرفته است شامل: نشانه^۱، دال^۲ و مدلول^۳، لانگ^۴ و پارول^۵، روایت^۶، متن^۷ و بینامتنی^۸، رمزگان^۹ و بافت^{۱۰} می‌باشد.

نگارندگان با استفاده از عناصر نشانه‌شناسی لباس رولان بارت به تجزیه و تحلیل لباس شخصیت‌های کلیدی و مهم در سریال می‌پردازند. ابتدا مفاهیمی چون دال و مدلول، لانگ و پارول، دلالت صریح و ضمنی تحت عنوان عناصر نشانه‌شناسی لباس رولان بارت، مطرح می‌شوند و در پرتو این مولفه‌ها لباس آقایان تحلیل و خوانش می‌شود.

1 Sign
2 Signifier
3 Signified
4 langue
5 Parole
6 Narrative
7 Text
8 Intertextual
9 Codes
10 Context

دال و مدلول

به نسبت دال و مدلول بیشتر دقت کنیم. مفهوم نشانه دربردارنده‌ی این دوسویه است. سوسور نوشته است که هر نشانه سویی‌ای محسوس دارد که آن را دال می‌خوانیم و سویی‌ای پنهان دارد که آن را مدلول می‌نامیم (احمدی، ۱۳۹۹: ۳۳). به عبارتی نشانه آستن دو واژه‌ی کلیدی دال و مدلول است؛ مدلول متوجه باز نمود ذهنی هر پدیده‌ای است و دال، برعکس واجد جوهره‌ای مادی است و می‌تواند دربرگیرنده‌ی اشیاء، تصاویر، آواها و یا رویدادها و متون تاریخی باشد. بارت یکی از نظریه‌پردازانی است که از تعریف نشانه-شناسانه‌ی دوسوسور در مطالعات و نظریه‌پردازی‌های خود بهره برده است.

نشانه، یک برش (دو وجهی) از عناصر سمعی، بصری و چیزهایی دیگر است. دلالت می‌تواند به عنوان یک فرآیند در نظر گرفته شود و عملی است که طی آن دال و مدلول به همدیگر متصل می‌شوند و نتیجه‌ی این فرآیند تولیدی است به نام نشانه (بارت، ۱۳۹۹: ۳۸-۳۷). دلالت در نشانه‌شناسی سوسوری، به رابطه‌ی میان دال و مدلول ارجاع دارد (چندلر، ۱۳۹۴: ۳۴۳). در نظام نشانه‌شناسانه بارت، دال، معنا-شکل خوانده می‌شود و به نشانه دلالت اطلاق می‌گردد. بنابراین، بارت مدل مشهور سوسور دال/مدلول/نشانه را به فرمول دیگری تبدیل می‌کند که شامل معنا - شکل / مفهوم/دلالت است (اباذری، ۱۳۸۰، نقل در عبداللهیان و حسنی، ۱۳۸۸: ۱۳۸).

دلالت مستقیم و دلالت ضمنی

بارت در ۱۹۶۴ میلادی، الگویی ارائه می‌دهد و در آن دو نوع پیام شمالی رمزگذاری شده و بدون مرز را مطرح می‌کند. پیام شمالی رمزگذاری شده دارای دلالت ضمنی و پیام رمزگذاری نشده دارای دلالت صریح است. در مرحله نخست، دلالت نشانه (شامل دال و مدلول) دلالت صریح است و در مرحله بعد، دلالت ضمنی روی می‌دهد که نشانه با دلالت صریح (دال و مدلول) را به جای دال خود می‌گیرد و مدلولی جدید به آن نسبت می‌دهد. با این دیدگاه، نشانه با دلالت ضمنی، نشانه‌ای است که از دال نشانه با دلالت صریح نتیجه شده است (صفری‌نژاد، ۱۳۹۴: ۴۹). دلالت‌های ضمنی در زمینه‌ی پیچیده‌ای از داده‌های فرهنگی، موقعیت‌های روانشناسیک و یادمان‌ها مطرح می‌شود. معنای ضمنی می‌تواند رمزگذاری شده باشد (احمدی، ۱۳۹۹: ۵۵).

مدلول	دال	
	مدلول	دال
		نشانه

شکل ۱. مراتب دلالت

پس در واقع می‌توان گفت دلالت ضمنی (و همچنین دلالت صریح) حاصل عملکرد روابط جانشینی، روابط هم‌نشینی و تنوعات اجتماعی-فرهنگی به علاوه‌ی عوامل تاریخی است. واژه‌ها ممکن است در بین گروه‌های مختلف اجتماعی دلالت‌های ضمنی متفاوتی داشته باشند و از بار عاطفی و ارزشی متفاوتی برخوردار باشند. گذر زمان می‌تواند دلالت‌های ضمنی (حتی دلالت‌های صریح) نشانه‌های زبانی را تغییر دهد و خود این تغییر می‌تواند در بین گروه‌های مختلف اجتماعی متفاوت باشد (سجودی، ۱۳۹۵: ۷۹). رولان بارت در نمودار پیشنهادی خود در حوزه‌ی زبان و نشانه‌شناسی، مؤلفه‌های مشترک دلالت صریح، دلالت ضمنی و فرازبان را بازگفته و کارکرد آن‌ها را از یکدیگر متمایز نموده است. بر اساس این نمودار، دلالت صریح پیامی ساده و مشخص دارد و مانند یک واحد یکپارچه عمل می‌کند که از طریق ارتباط‌گیری، معنایی مشخص و خاص را بیان می‌کند. در حالی که دلالت ضمنی، یک معنای

صریح و از پیش موجود را دست‌مایه‌ی رابطه و محتوایی جدید قرار می‌دهد. به عبارتی، بیان در دلالت ضمنی، پیچیده‌تر از دلالت عینی است (خدادادی مترجم‌زاده، ۱۳۹۵: ۶۷).

محتوا	ارتباط	بیان	دلالت صریح
محتوا	ارتباط	بیان (دلالت صریح)	دلالت ضمنی
محتوا (دلالت صریح)	ارتباط	بیان	فرا زبان

شکل ۲. نمودار دلالت صریح و ضمنی بارت

لانگ و پارول

سوسور تمایز معروف بین لانگ (زبان) و پارول (گفتار) را مطرح کرد. لانگ نظامی از قواعد و قراردادها است که از پیش موجود و مستقل از افراد است. پارول استفاده از لانگ در هر مورد خاص است. این تمایز در نظام‌های نشانه‌ای غیرزبانی عموماً بین نظام و کاربرد ساختار و امر واقع یا بین رمزگان و پیام خود را نشان می‌دهد. مطابق با تمایز سوسوری در یک نظام نشانه‌ای مثل سینما، هر فیلم خاص یک پارول در نظام «زبان» سینماست (چندلر، ۱۳۹۷: ۳۲). هر واژه‌ای علاوه بر معنای تحت‌اللفظی و صریح، خود یک معنای ضمنی نیز دارد که هر دو در رابطه دال و مدلول پدیدار می‌شود که باعث تمایز دو نوع مدلول از هم می‌شود؛ مدلول صریح و مدلول ضمنی، معنا شامل هر دوی آنها می‌شود که در بافت و زمینه تعیین می‌شود. مدلول در دلالت صریح به صورت عینی و تصویری است که مشاهده می‌کنیم، اما در دلالت ضمنی ارزش‌های ذهنی مد نظر است و در واقع به رابطه دال و مدلول بر می‌گردد. رمزگان هر حوزه نوعی لانگ به مفهوم سوسوری کلمه برای آن نظام نشانه‌شناسی است. به این ترتیب مثلاً رمزگان پوشاک، نوعی لانگ است در نظام نشانه‌ای پوشاک، که انتخاب‌های ما براساس قراردادهایی و تقابلهای چنان لانگ یا رمزگانی صورت می‌گیرد و پوشاک ما چنان چه به مثابه‌ی لایه‌ای متنی دریافت شود، براساس چنان لانگ یا رمزگانی معنی پیدا می‌کند (سجودی، ۱۳۹۵: ۲۴۰).

لباس به مثابه‌ی متن

لباس به عنوان یک نظام نشانه‌ای و فرهنگی در کار تولید معنا و محتوا و ارزش می‌تواند عمل کند. می‌شود گفت که لباس یک رسانه بی‌کلام است و کارکرد لباس شخصیت‌ها در فیلم، سریال و تئاتر در تولید معنا و مفهوم، به شدت حائز اهمیت هستند. در تبیین نظام لباس از دید پساساختگرایان، معانی در جریان گفتمان‌های اجتماعی بروز می‌کنند. بنابراین این نظام صاحب معانی متکثر است و علاوه بر آن ساخت معنا توسط افراد در جوامع همواره جریان دارد. لذا پوشاک علاوه بر صورت تاویل‌پذیر و متنوع خود، در جریانی از تجربیات افراد، قراردادهای پیشین و مناسبات نوین، پیوسته در مسیر تاویل‌های متعدد است. بدین ترتیب نظام پوشاک به عنوان متنی در نظر گرفته می‌شود که تحت تأثیر گفتمان‌های متفاوت فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و ... توسط هر مخاطب تحلیل شود. برای اثبات این موضوع، به نظرات پساساختگرایان از جمله بارت تأکید می‌شود (مونسی سرخه، ۱۳۹۱: ۳۸). اما تحقق عینی و فیزیکی رفتارهای فرهنگی در حوزه‌هایی چون گفتمان کلامی، ادبیات، هنر، معماری، زبان بدن، آیین‌ها، فعالیت‌های آیینی مذهبی، پوشاک و غیره یا در واقع متون عرصه تحقق عینی فرهنگ‌اند و به عبارت دیگر شبکه‌ی پیچیده‌ی رمزگان‌های فرهنگی به متون امکان تحقق معنادار و ارتباط‌پذیر می‌دهند (سجودی، ۱۳۹۸: ۱۳۰). لباس قابلیت‌های بی‌نظیری در آشکارسازی شخصیت دارد و می‌تواند در هر کلامی که بازیگر بر زبان می‌آورد، مؤثرتر باشد. به طور کلی فرم رنگ و بافت جایگاهی

ویژه‌ای در طراحی لباس تأثیر دارند. در صورت نادیده گرفتن آن، لباس ویژگی‌های بیانی خود را از دست می‌دهد. لباس به وسیله فرم رنگ و بافت این توانایی را دارد که نشانه‌های بی‌شماری را بر خود حمل کند و از این طریق به معرفی بهتر شخصیت نمایشی و فضای نمایشی پردازد (گلشن، ۱۳۹۳: ۹). لباس نیز مانند زبان، هویت قومی، اجتماعی و جغرافیایی، وابستگی‌های صنفی سیاسی، مذهبی و شأن و منزلت اجتماعی و اقتصادی مردم را مشخص می‌کند (بابایی، اکبری، ۱۳۹۳: ۱۳). هم‌چنین تقسیم‌بندی انواع لباس در جوامع بسته ایلی و روستایی، بیشتر تابع مؤلفه‌هایی همچون سن، جنسیت و نوع روابط خویشاوندی است، اما در جوامع شهرنشین، روابط اجتماعی متنوع، شغل‌ها و پیشه‌های مختلف، گروه‌های گوناگون سیاسی و اجتماعی، همگی بر نحوه پوشش تأثیرگذار هستند (همان: ۱۴-۱۵).

روش‌شناسی پژوهش

در این مقاله نگارندگان به دنبال مطالعه‌ی نشانه‌شناسانه لباس آقایان سریال در چشم باد هستند. پژوهش حاضر به لحاظ هدف بنیادی بوده و جهت نیل به اهداف مطرح شده از روش تحقیق توصیفی-تحلیلی استفاده شده و اطلاعات ضروری و مورد نیاز به شیوه کتابخانه‌ای گردآوری شده‌است. لازم به ذکر است انتخاب و گزینش تصاویر از سکانس‌ها و فصول مختلف سریال در چشم باد بر اساس تأکید بر لباس آقایان صورت گرفته و تصاویری ارائه شده است که به بهترین شکل پوشش آقایان را به نمایش گذاشته و جهت تفسیر و خوانش نشانه‌شناختی مفید و کارآمد است. به عبارتی انتخاب حاضر هدفمند بوده و تصادفی نیست، به این صورت که جهت تحلیل و خوانش لباس‌ها، سکانس‌هایی انتخاب شده که جامع‌ترین و کامل‌ترین شکل لباس هر دوره‌ای را به نمایش گذاشته و از این رهگذر بازتابی صادقانه از شرایط اجتماعی و فرهنگی آن دوران را به همراه داشته است و با غور و تأمل در این لباس‌ها می‌توان به نوعی به اهداف پژوهش حاضر نزدیک‌تر شد.

سریال در چشم باد

سریال در چشم باد به نویسندگی و کارگردانی مسعود جعفری‌جوزانی از جمله آثار ماندگار ملی و در زمره سریال‌های الف سیما به شمار می‌رود. این سریال روایت‌گر دوران مهم تاریخ معاصر ایران است و وقایع سیاسی و اجتماعی این دوران را به نمایش می‌گذارد. بیژن ایرانی شخصیت اول سریال است و دوران زندگی این شخصیت از زمان کودکی تا بزرگسالی در بستر تحولات مهم سیاسی و اجتماعی ایران معاصر در سه دوره مهم تاریخی روایت می‌شود.

تحلیل نشانه‌شناختی لباس شخصیت‌های منتخب بر اساس آراء رولان بارت

همان‌طور که پیش‌تر بیان شد این سریال به لحاظ شخصیت‌های متعدد و نمونه‌وار از جمله آثار پر بازیگر است و بازیگران زیادی در نقش‌های اصلی به ایفای نقش پرداخته‌اند. از شخصیت‌های مرد تأثیرگذار سریال در چشم باد می‌توان به شخصیت‌هایی هم‌چون کودکی بیژن ایرانی اواخر دوره قاجار، میرزا حسن ایرانی پدر بیژن، پدر بزرگ، عموعباس، کودکی نادر برادر بیژن، میرزا کوچک‌خان، آقا-حسام، میرزا حسن ایرانی دوره پهلوی اول، بیژن در جوانی، نادر برادر بیژن در جوانی، رضاقلی‌خان، حسن آقا حسینی قشنگه نام برد. در ادامه پوشش شخصیت‌های نام‌برده تحلیل و بررسی می‌گردد.

شخصیت کودکی "بیژن ایرانی" اواخر دوره قاجار

ارسلان قاسمی ایفاگر نقش کودکی بیژن ایرانی است. داستان در چشم باد حول محور اتفاقات زندگی بیژن ایرانی می‌چرخد و او نقش اول این سریال است. در تصویر، کودکی ساده و بی‌آلایش، به دور از هرگونه تشریفات و تجملات با لباس ساده و محلی دیده می‌شود که یادآور ساده‌زیستی مردمان روستا است. در این سکانس بیژن به دنبال لیلی رفته تا بچه آهوایی را که پدرش از جنگل به همراه خود آورده، نشان دهد. تصویر تهیه شده از قسمت اول، فصل کودکی - جنگل سریال در چشم باد است. در این جا قطعات لباس شامل کلاه کرم رنگ پشمی، پیراهن سفید با یقه ایستاده جلو با چند دکمه و چاک‌دار پهلو با لبه‌های چهارگوش دوخت‌شده، یک شال کمر به رنگ سبز سدری، جلیقه چهارخانه بدون یقه، شلوار مشکی راسته و پاپوش سفید است، که پاپوش سفید، گیوه (دست‌بافت) است. با توجه به منقطه‌ی جغرافیایی محل زندگی (مناطق حاشیه‌خزری) پاپوش مورد استفاده در این منطقه «چوموش» می‌باشد، در فیلم مشاهده نمی‌شود. این نکته قابل ذکر است که در مناطق شمالی کودکان لباس خاصی ندارند و لباس‌شان مشابه لباس بزرگسالان است و البته در انواع مختلف به تن می‌کنند. شخصیت بیژن در ایام کودکی، بازیگوش، کنجکاو، خلاق، دارای ذهنی پرسش‌گر، ماجراجو، علاقه‌مند به داستان‌های شاهنامه و پر از شور و هیجان است. یکی از بازی‌های او این است که دست‌های خود را مانند هواپیما باز می‌کند و به اصطلاح خود، لیلی را سوار طیاره می‌کند و در آسمان به پرواز در می‌آید؛ گویی آرزوهای خود را بازی می‌کند. سادگی و راحتی لباس او برای بازیگوشی و دویدن و جست‌وخیز بسیار مناسب است. رنگ لباس بیژن خنثی است. البته رنگ‌های مورد استفاده در این مناطق به همین ترتیب است. وجود کلاه به رنگ روشن و پیراهن سفید و استفاده از جلیقه به رنگ تیره و شلوار مشکی یک گردش رنگ متعادل را ایجاد کرده و وسعت رنگ‌ها به صورت یکسان در لباس دیده می‌شود.

تصویر ۱. در چشم باد اثر جوزانی تولید سمیا فیلم، جوزان فیلم، Cinema Libre Studio، کودکی بیژن، از راست به چپ؛ سکانس دیدن آهو، زمان ۵۶:۲۹:۴۹؛ سکانس رفتن به دشت به همراه عمو عباس، زمان ۱۳:۰۴:۱۹.

جدول ۱. لانگ و پارول تصویر ۱

پارول	لانگ
کودک ساده روستایی و بازیگوش، با آرزوهای دور و دراز، شخصیت اصلی داستان، طبقه کشاورز، لباس اقوام شمالی (حاشیه‌ی خزری)	کلاه، پیراهن سفید، شال کمر، جلیقه، شلوار مشکی، پاپوش

منبع: نگارنده

جدول ۲. دال و مدلول تصویر ۱

نشانه	مدلول	دال
روستایی بودن، ساده‌زیستی	سادگی، بدون تجملات و تشریفات	پیراهن سفید و شلوار مشکی (تترون)
شخصیت اصلی	اکسسوار	کلاه، شال کمر، جلیقه
طبقه‌روستایی و رو به پایین جامعه، طبقه کشاورزان	ساده‌زیستی و روستایی	پیراهن سفید، شلوارمشکی، جلیقه و کلاه

منبع: نگارنده

جدول ۳. دلالت صریح و دلالت ضمنی تصویر ۱

نشانه	مدلول	دال	
روستایی بودن، کودکی با لباس محلی مناطق شمالی، قشر کشاورز	لباس روزمره و کاربردی، زمان قدیم	پیراهن شلوار، جلیقه، کلاه پاپوش	دلالت صریح
شور و هیجان کودکی و کنجکاو	ساده و بی‌آلایش بودن در روستا	پیراهن سفید و شلوار مشکی با برش‌های ساده، کلاه	دلالت ضمنی
یک نظامی در پوشش یک خلبان	ارجاع به آینده و شغل او	کلاه و شال کمر، هواپیمای چوبی	دلالت ضمنی

منبع: نگارنده

شخصیت "میرزا حسن ایرانی" پدر بیژن

سعید نیک‌پور ایفاگر نقش میرزا حسن ایرانی، پدر بیژن است. او شخصیتی مبارز و ضداستبداد دارد که با قیام جنگل میرزا کوچک‌خان همراه شده است. البته او یک چاپ‌خانه دارد که روزنامه جنگل را منتشر می‌کند. وقایع مربوط به اعلام جمهوری میرزا کوچک‌خان و حوادث مربوط به آن، در ولایات شمال ایران را نشر می‌دهد. بازتاب شخصیت ضداستبدادی و استعماری او را در ادامه داستان، بر دو پسرش (بیژن و اسد) مشاهده می‌کنیم که به نوعی شخصیت او در دو پسرش تبلور یافته و فرزندانی وطن‌پرست، مبارز، ضداستعمار و استبدادستیز پرورش می‌دهد. پدر میرزا حسن ایرانی یکی از سربازان زمان غائله آذربایجان و جنگ روس‌ها بوده است. به همین ترتیب نسل اندر نسل روحیه وطن‌پرستی را حفظ کرده‌اند. لباس این شخصیت در موقعیت‌های مختلف متمایز از هم طراحی شده است. در تصویر اول از سمت راست او در چاپ‌خانه است. قطعات لباس او شامل پیراهن سفید، شلوارمشکی، جلیقه به سبک فرنگی و یک بالاپوش آستین‌مانند می‌باشد. شخصیت او در این‌جا یک فرد آرام و خنثی است. او باسواد، معتقد، مذهبی و پایبند به خانواده می‌باشد. در تصویر وسط، او آماده رفتن به جنگل و پیوستن به میرزا است. قطعات لباس او شامل کلاه پشمی به رنگ مشکی، کت سرداری به رنگ خاکستری مایل به قهوه‌ای، شلوار به رنگ مشکی، پاتاو و کفش است. به همراه لباس فشنگ‌هایی به دور او پیچیده شده‌اند و او را تفنگ به دست و سوار بر اسب می‌بینیم که در نهایت یک فرد مبارز برای مخاطب تداعی می‌شود. وسعت رنگ لباس او در اینجا مشکی است. مشکی هر کجا که باشد پیام قدرت را انتقال می‌دهد. رنگ کت او (خاکستری ملیل به قهوه‌ای) پیام قابل‌اعتماد و اطمینان بودن را القا می‌کند؛ نشانه‌ای است، برای مردم و خانواده‌اش که برای دفاع از آن‌ها رفته و آماده است تا پای جان از این مرز و بوم دفاع کند. در تصویر اول از سمت چپ، میرزا کوچک‌خان را به همراه حسن ایرانی می‌بینیم که او هم لباس مشکی به تن دارد و مشکی رنگ قدرت مطلق را نشان می‌دهد.

تصویر-۲ در چشم باد اثر جوزانی تولید سیما فیلم، جوزان فیلم، Cinema Libre Studio، میرزا حسن ایرانی، از راست به چپ سکانس چاپ‌خانه ۰۸:۰۲:۵۲:۰۱، سکانس رفتن به جنگل ۲۶:۲۲:۰۵:۰۱، سکانس ورود میرزا کوچک خان ۳۱:۲۸:۴۷.

جدول ۴. لانگ و پارول تصویر اول از سمت راست تصویر ۲

پارول	لانگ
سبک کلاسیک (لباس)، روزنامه‌نگار، چاپ‌خانه‌چی، پدر خانواده، سادگی، به دور از تجملات و تشریفات، فردی معتقد	بلوز سفید، بالاپوش آستین، جلیقه مشکی، شلوار مشکی، کفش مشکی

منبع: نگارنده

جدول ۵. دال و مدلول تصویر اول سمت راست تصویر ۲

نشانه	مدلول	دال
برای چاپ‌خانه، روزنامه‌نگار، باسواد	لباس سبک کلاسیک، قدیمی، شاغل	پیراهن سفید، بالاپوش آستین، جلیقه مشکی، شلوار مشکی، کفش مشکی

منبع: نگارنده

جدول ۶. دلالت صریح و ضمنی تصویر اول از سمت تصویر ۲

نشانه	مدلول	دال	دلالت صریح	دلالت ضمنی
شخصیتی باسواد و دانا و متعهد به جامعه	ارجاع به شغل روزنامه‌نگاری	پیراهن، بالاپوش آستین، جلیقه، شلوار، کفش	دلالت صریح	دلالت ضمنی
فردی دانا و معتمد و قابل اطمینان، مذهبی، ساده‌زیست	شخصیتی باسواد و متفکر، آرام و مهربان	پیراهنی به رنگ سفید و جنس تترن، جلیق و شلواری به رنگ مشکی		

منبع: نگارنده

جدول ۷. لانگ و پارول تصویر وسط و از راست سوم تصویر ۲

پارول	لانگ
جنگلی و یار میرزا، مبارز و ضداستبداد، قدرتمند، قابل اطمینان، سربازوطن، وطن‌پرست	کلاه پشمی به رنگ مشکی، کت سرداری به رنگ خاکستری مایل به قهوه‌ای، شلوار به رنگ مشکی، پاتاه و کفش
سرباز، یار میرزا کوچک‌خان، جنگ و مبارزه با استبداد، مبارزه در جنگل، جان فدای مردم	تفنگ، فشنگ و اسب، مو و ریش بلند، کلاه پشمی، کت پشمی

منبع: نگارنده

جدول ۸. دال و مدلول تصویر وسط و از سمت راست سوم تصویر ۲

نشانه	مدلول	دال
آماده بودن برای جنگ و دفاع، قشر مردمی آماده دفاع، طبقه کشاورز و روستایی	لباس رزم، نظامی، زمان قاجار، جنگ، مدافع، هوای سرد در ارتفاعات شمال ایران	کلاه پشمی، کت سرداری به رنگ، شلوار به رنگ مشکی، پاتاوه و کفش
مبارز، آماده شهادت، مدافع این مرز و بوم، قدرتمند، ایستادگی در مقابل ظلم استبداد و استعمار	یار میرزا کوچک خان، یار جنگلی، مبارز، معتقد، مذهبی، زمان گذشته و قدیم	تفنگ، فشنگ و اسب، مو و ریش بلند، کلاه پشمی، کت چشمی
قدرتمند، قابل اطمینان، شکوه، عظمت یک مرد، شجاع، دلیر، جوانمرد	لباس جنگ و مبارزه، یار جنگلی، سرباز وطن، مبارزه در جنگل، هوای سرد و ارتفاعات، کوه‌پایه	کت سرداری به رنگ خاکستری مایل به قهوه‌ای (پشمی) و شلوار مشکی و پاتاوه پشمی، کلاه پشمی مشکی

منبع: نگارنده

جدول ۹. دلالت صریح و ضمنی تصویر وسط و از سمت راست سوم تصویر ۲

نشانه	مدلول	دال	
لباس شخصیتی در مناطق شمالی و قدیمی، زمان قاجار	کاربرد لباس نظامی در جبهه مردمی	کلاه، کت سرداری با یقه‌ی ایستاده، شلوار، پاتاوه، کفش	دلالت صریح
شخصیتی مبارز و مدافع این مرز و بوم و در حال مبارزه با استبداد	مبارز و مدافع	تفنگ، اسب، فشنگ	دلالت ضمنی
شجاع، مذهبی و معتقد	ایستادگی و قدرت	موی بلند، ریش بلند، کلاه پشمی مشکی	دلالت ضمنی
شخصیتی مقتدر، شجاع، دلیر	شخصیتی محکم و استوار	کت سرداری پشمی به رنگ خاکستری مایل به قهوه‌ای	دلالت ضمنی

منبع: نگارنده

شخصیت پدربزرگ بیژن

آرش تاج ایفاگر نقش پدربزرگ خانواده ایرانی است. قطعات لباس او شامل کلاه مشکی پشمی، پیراهن سفید نخی، شال کمر، جلیقه خاکی رنگ پشمی، کت خاکی رنگ پشمی، شلوار مشکی، پاتاوه مشکی، گیوه سفید و یک عصا که همیشه در دست او است به همراه ریش و موی سرتاسرسپید تمامی نشانه‌های پدربزرگ بودن را دارد. آرش تاج، شخصیتی آرام با طمأنینه، فروتن و مقتدر را در فیلم ایفا کرده است. رنگ خاکی پالتو و جلیقه با جنسیتی پشمی نشانه اقتدار او و همچنین جنسیت نخ پیراهن و شلوار و داشتن پاتاوه نشانه روستایی بودن و ساده‌زیستی است. داشتن موی سفید بلند و ریش و عصا نشانه‌ی خوبی برای یک پدربزرگ است. انداختن کت بر روی شانه‌ها و طرز راه رفتن نشانه‌ی افتادگی و فروتنی است.

تصویر ۳. در چشم باد اثر جوزانی تولید سمیا فیلم، جوزان فیلم، Cinema Libre Studio، پدربزرگ، سکانس در حال بازگشت از دشت زمان ۵۶:۱۶:۵۴، سکانس صبح ۲۹:۱۰:۱۳، سکانس حضور در جنگل ۴۵:۵۱:۱۷.

جدول ۱۰. لانگ و پاروول از سمت راست اولی تصویر ۳

پارول	لانگ
لباس روزمره و کاربردی مناطق شمالی	کلاه، پیراهن، شال کمر، شلوار، گیوه
مناطق شمالی و کوهستانی	پاتاوه، کلاه پشمی
رنگ روستایی، شخصیتی فروتن، روحیه گرم و صمیمی	پالتو و جلیقه به رنگ خاکی (پشمی)
فردی با اقتدار	پیراهن به رنگ سفید بایقه ایستاده
شخصیتی مسن، عاقل، پدربزرگ، مذهبی	ریش بلند سپید، موی بلند سپید و عصا

منبع: نگارنده

جدول ۱۱. دال و مدلول از سمت راست اولی تصویر ۳

نشانه	مدلول	دال
لباس مناطق شمالی و کوهستانی در گذشته، زمان قاجار	لباس روزمره در قدیم	کلاه، پیراهن، شال کمر، شلوار، گیوه پاتاوه، کلاه پشمی، پالتو و جلیقه
گرم، صمیمی، مقتدر، افتاده	شخصیتی روستایی در ارتفاعات	پالتو و جلیقه به رنگ خاکی (پشمی)
عاقل و مذهبی	شخصیتی مسن	ریش بلند سپید، موی بلند سپید و عصا

منبع: نگارنده

جدول ۱۲. دلالت صریح و ضمنی از سمت راست اولی تصویر ۳

نشانه	مدلول	دال	
شخصیتی الهام‌بخش	فردی مقتدر	پیراهن سفید یقه ایستاده به همراه شلوار مشکی	دلالت صریح
مهربان، گرم و صمیمی	ارجاع به پدربزرگ بودن	ریش بلند سپید و موی سپید و عصا	دلالت ضمنی
گرم بودن و اقتدار	ارجاع به شخصی روستایی	پالتو پشمی و خاکی رنگ و جلیقه پشمی به رنگ خاکی	دلالت صریح
شجاع، ترس بودن	ارجاع به شخصیت خودساخته بودن	پالتو و جلیقه به رنگ خاکی و پیراهن سفید و شلوار مشکی	دلالت ضمنی

منبع: نگارنده

شخصیت عمو عباس

بهنام وارسته ایفاگر نقش عموعباس است. تکه‌های لباس عمو عباس شامل کلاه به رنگ مشکی، پیراهن یقه‌گرد سفید، شلوار مشکی، کت سرداری به رنگ مشکی و یک چکمه ساق بلند مشکی و شال کمر است. عموعباس کت‌سرداری به تن دارد. این مدل لباس با رنگ قرمز برای سپاه قاجار هم مورد استفاده بوده‌است. این لباس در عصر قاجار مرسوم بوده است. کت‌سرداری یک لباس کمرچین است که اندازه آن تا زانو یا بلندتر از آن نزدیک مچ پا می‌رسد. این کت می‌تواند یقه ایستاده یا بدون یقه باشد. در مدل یقه ایستاده از دکمه‌های بزرگ برنجی استفاده می‌شود. این لباس به صورت مرسوم در ایل بختیاری هم استفاده می‌شود که همان سدره یا ستره است. در این فیلم پدر عباس و میرزا حسن اصالت لری دارد که این لباس می‌تواند نشانه اصالت لری و همچنین زمان قاجار باشد. هرچند لباس سرداری لباس اعیان، اشراف و درباریان بود، اما مردم عادی هم آن را می‌پوشیدند. از جنسیت آن می‌توان به طبقه و پایگاه اجتماعی فرد دست یافت. شخصیت عموعباس در این سریال یک شخصیت عاشق‌پیشه، خانواده‌دوست، گرم و صمیمی، فردی خودساخته، از طبقه کشاورز و شجاع است. عمومی مهربان است که برادرزاده‌هایش را بسیار دوست می‌دارد. در تصویر اول کت‌سرداری به رنگ مشکی شخصیت او را بسیار محکم و با استقامت نشان می‌دهد. رنگ سفید لباس او نشانه پاکی و صداقت و

ثابت‌قدم بودن در عشق به رعنا را نشان می‌دهد. شال کمر او نشان از یک ارداه محکم برای آغازی نو را دارد. چکمه‌های بلند به همراه کت‌مشکی، حاکی از پیوستن او به یاران جنگل و مبارزه با استبداد و استعمار می‌دهد. در تصویر عموعباس سوار براسب و در حال ترک رعنا می‌باشد. اسب رعنا، که عباس سوار بر او شده با یک پارچه قرمز رنگ زینت شده‌است. در این سکانس رنگ مشکی در تقابل با رنگ قرمز، نشانه پایان نافرجام یک عشق مانند تمامی داستان‌های اساطیری عاشقانه ایرانی می‌باشد.

تصویر ۴. در چشم باد اثر جوزانی تولید سیما فیلم، جوزان فیلم، Cinema Libre Studio، از راست به چپ سکانس خداحافظی عباس ۱۰:۴۷:۱۳، تصور وسط عروس کشان ۱۰:۰۰:۱۰، تصویر سوم عروسی ۴:۴۷:۱۳.

جدول ۱۳. لانگ و پارول تصویر ۴

پارول	لانگ
ارجاع به بهترین لباس فرد برای مراسم ازدواج، لباس مردم عادی زمان قاجار	کلاه، کت‌سرداری، پیراهن سفید، شال کمر، شلوار مشکی، چکمه مشکی
لباس کاربردی و زمان قاجار	کت سرداری
مردم عادی و طبقه اجتماعی فرودست و کشاورز	پیراهن سفید نخی به همراه کت سرداری با جنسیت معمولی
آماده پیکار و نبرد	چکمه و تفنگ در شال کمر
ارجاع به شخصیت محکم و قوی	کت سرداری مشکی
پاکی و صداقت در عشق به معشوق	پیراهن سفید
کاربردی و اکسسوری	کلاه

منبع: نگارنده

جدول ۱۴. دال و مدلول تصویر ۴

نشانه	مدلول	دال
زمان قاجار و ایام گذشته	لباس کاربردی	کلاه، کت‌سرداری، پیراهن سفید، شال کمر، شلوار مشکی، چکمه مشکی
اکسسوری و کاربردی در زمان قدیم	کاربردی و محافظت از سر	کلاه مشکی
پاکی و صداقت	لباس روزمره	پیراهن سفید نخی
دفاع از سرزمین	آماده پیکار	چکمه و تفنگ در شال کمر
فردی با اراده	شخصیت محکم و قوی	کت‌سرداری مشکی
زمان قاجار	کت‌سرداری	کت بلند و مشکی، کمرچین

منبع: نگارنده

جدول ۱۵. دلالت صریح و ضمنی تصویر ۴

نشانه	مدلول	دال	
زمان گذشته و قاجار	کت سرداری	کت بلند تا مچ پا و کمرچین بدون یقه و جلو باز	دلالت صریح
فردی با اراده و قوی	شخصیت با استقامت و محکم	کت سرداری مشکی	دلالت ضمنی
مردم عادی و کشاورز	از طبقه فرودست جامعه	کت سرداری مشکی با جنسیت معمولی	دلالت ضمنی
دفاع از سرزمین	آمادگی برای پیوستن به یاران جنگل	چکمه و تفنگ	دلالت ضمنی
لباس کاربردی	لباس روزمره و کاربردی	پیراهن سفید نخ	دلالت صریح
معصومیت	پاکی و صداقت	پیراهن سفید	دلالت ضمنی

منبع: نگارنده

شخصیت نادر برادر بیژن

پوریا پوربهرامی ایفاگر نقش کودکی نادر است. شخصیت او در سریال در چشم باد، پسری پرتلاش و فعال است. او به عموی خود در ساخت خانه کمک می‌کند و در خانه کمک دست مادر در غیاب پدر بود. او در فیلم نوجوانی سخت‌کوش ظاهر شد البته شخصیت کودکی نادر، بر خلاف بیژن که بازیگوش است، مسئولیت‌پذیر بوده‌است. قطعات لباس او در سریال همانند بیژن و در رنگ‌ها متفاوت ظاهر شده‌است. در تصویر اول از سمت راست لباس نادر شامل کلاه‌پشمی خاکی‌رنگ، پیراهن نخ‌ی توسی‌روشن، جلیقه قهوه‌ای، شال کمر قهوه‌ای، شلوار مشکی و گیوه سفید است. رنگ‌های مورد استفاده در لباس نادر رنگ‌های روستایی هستند. لباس او کاربرد روزمره دارد و جنسیت نخ‌ی و معمولی نشانه طبقه و جایگاه اجتماعی او و طبقه فرودست و کشاورز جامعه را نشان می‌دهد. رنگ توسی پیراهن او نشانه خنثی‌بودن و بی‌طرفی شخصیت او در این سکانس جنگ است. (کودکان، زنان و افراد مسن قربانیان جنگ‌های ناخواسته هستند).

تصویر ۵. در چشم باد اثر جوزانی تولید سمیا فیلم، جوزان فیلم، Cinema Libre Studio، کودکی نادر از راست به چپ سکانس جنگ در جنگل ۲۷:۲۳:۳۹، سکانس رفتن پدر به جنگل ۱۹:۱۱:۰۰، سکانس پرتاب انار ۱۳:۴۰:۴۴.

جدول ۱۶. جدول لانگ و پارول تصویر ۵

پارول	لانگ
لباس کاربردی و روزمره زمان گذشته	کلاه، پیراهن یقه ایستاده، جلیقه، شال کمر، شلوار مشکی، گیوه
رنگ خنثی و بی‌طرف در جنگ	پیراهن توسی
مقاوم و محکم در برابر سختی‌ها و رنگ روستایی	جلیقه دکمه‌دار خاکی رنگ
وسیله کاربردی برای پوشاندن و اکسسوری	کلاه خاکی رنگ
ارجاع به استقامت و پایداری در برابر سختی‌ها	شال کمر خاکی رنگ
شخصیت نوجوان	کلاه
رنگ‌های روستایی و ارجاع به شخصیت مستقل و خودساخته دارد	شلوار مشکی در کنار رنگ خاکی جلیقه

منبع: نگارنده

جدول ۱۷. دال و مدلول تصویر ۵

نشانه	مدلول	دال
سادگی لباس روستایی	لباس کاربردی	کلاه، پیراهن یقه ایستاده، جلیقه، شال کمر، شلوار مشکی، گیوه
بی‌طرفی کودکان در جنگ	رنگ خنثی	پیراهن توسی
فعال و پرتحرک	ارجاع به شخصیت نوجوان و پرتلاش	کلاه خاکی رنگ
مقاومت و پایداری	ارجاع به شخصیت مقاوم و محکم	شال کمر خاکی رنگ

منبع: نگارنده

جدول ۱۸. دلالت صریح و دلالت ضمنی تصویر ۵

نشانه	مدلول	دال	
سادگی لباس روستایی	لباس روزمره و کاربردی	پیراهن نخی توسی رنگ	دلالت صریح
مقاومت و پایداری	شخصیت محکم و با استقامت	شال کمر خاکی رنگ	دلالت ضمنی
نوجوانی	وسیله پوشاندن سر و اکسسوری و کاربردی	کلاه خاکی رنگ	دلالت ضمنی
مردم عادی و طبقه کشاورز	اکسسوری و کاربردی	جلیقه خاکی رنگ با جنسیت معمولی	دلالت ضمنی
لباس قدیمی، ایام گذشته، لباس روستایی در منطقه - ی شمالی	لباس روزمره	کلاه، پیراهن یقه ایستاده، جلیقه، شال کمر، شلوار مشکی، گیوه	دلالت صریح

منبع: نگارنده

شخصیت میرزا کوچک خان

مجید گیاهچی ایفاگر نقش میرزا کوچک خان است. تکه‌های لباس این شخصیت شامل کلاه‌نمدی مشکی‌رنگ، پیراهن یقه‌ایستاده به رنگ مشکی، همراه جیب در قسمت پیش‌سینه، شل به رنگ مشکی بلند و پشمی شلوار به رنگ مشکی به همراه پاتاوه است. این شخصیت با به همراه داشتن شل از مابقی جنگلی‌ها جدا می‌شود، چراکه او رهبر جنبش جنگل است. این شخصیت، یک شخصیتی واقعی است که براساس تصاویر ثبت‌شده از میرزا کوچک خان، لباس او طراحی شده است. میرزا یک قرن پیش در زمان حضور بیگانگان در ایران و با توجه به وخامت اوضاع حکومت مرکزی، در خطه‌ی گیلان اعلام جمهوری می‌کند و اوضاع منطقه را در دست خود می‌گیرد (مجید گیاهچی ایفاگر نقش میرزا کوچک خان یک دیالوگ ماندگار در سکناس ورود به شهر دارد؛ زمان معرفی بیژن و لیلی به میرزا دو پدر (میرزا حسن و آقا حسام) از کلمه کنیز و غلام استفاده کردند، که میرزا در جواب گفت: کنیز و غلام یعنی چه؟ حرف‌های استبداد پسند می‌زنید، این همه سینه سپر سرب استبداد کردیم که هر کی آقای خودش باشه و غلام خودش).

میرزا در این سکانس و ورود آن شبیه به یک منجی است، مردی با شنل و سوار بر اسب سفید او برای منجی‌بودن تمامی مشخصات را دارد. رنگ مشکی لباس او اقتدار و ایستادگی، نه به استبداد و استعمار بیگانگان است. او یک شنل بلند بر شانه‌های خود دارد که نشانه آزادی و رهایی از قید و بند، استعمار و استبداد است. ریش و موی بلند نشانه شخصیت روحانی و مذهبی‌بودن او است. وجود فشنگ‌های قطاری پیچیده به دور خود به همراه اسلحه، نشانه آمادگی او برای دفاع از سرزمین و مبارزه با بیگانگان می‌باشد. در تصویر رنگ مشکی لباس میرزا و رنگ سفید اسب به صورت یکسان مشاهده می‌شود. این دو رنگ همدیگر را خنثی می‌کنند و از میرزا یک فرد صلح طلب می‌سازد که از بد روزگار مجبور به دست‌گرفتن اسلحه برای دفاع شده‌است.

تصویر ۶. در چشم باد اثر جوزانی تولید سمیا فیلم، جوزان فیلم، Cinema Libre Studio، میرزا کوچک خان از راست به چپ سکانس ورود به شهر جنگلی‌ها در قسمت اول پخش از آی فیلم ۴:۲۸:۴۷، سکانس درگیری با قزاق‌ها در جنگل قسمت دوم پخش شده از آی فیلم ۲۴:۲۶:۲۷.

جدول ۱۹. لانگ و پارول تصویر ۶

پارول	لانگ
لباس کاربردی، ارجاع به شخصیت میرزا	کلاه‌نمدی مشکی‌رنگ، پیراهن یقه‌ایستاده به رنگ مشکی، همراه جیب در قسمت پیش‌سینه، شنل به رنگ مشکی، بلند و پشمی شلوار به رنگ مشکی به همراه پاتاو. شنل بلند به رنگ مشکی
رهبر جنبش جنگل	پیراهن به رنگ مشکی به همراه شنل مشکی و شلوار مشکی
استقامت و مقاومت ارجاع به شخصیت قوی و محکم فردی بلندپایه به لحاظ سیاسی	شنل بلند
مذهبی و روحانی، نشانه تذهیب نفس و درون پاک	ریش و موی بلند
در حال مبارزه با استعمار و استبداد	همراه داشتن فشنگ و اسلحه
ارجاع به پاکی و معصومیت میرزا و فردی صلح‌طلب	اسب سفید
فردی از جنس مردم عادی	لباس نخی و کلاه و شنل پشمی

منبع: نگارنده

جدول ۲۰. دال و مدلول تصویر ۶

نشانه	مدلول	دال
رهبر جنبش جنگل، لباس در ایام گذشته و قاچار	لباس کاربردی جنگلی‌ها ارجاع به شخصیت میرزا	کلاه‌نمدی مشکی‌رنگ، پیراهن یقه‌ایستاده به رنگ مشکی، همراه جیب در قسمت پیش‌سینه، شل به رنگ مشکی، بلند و پشمی شلوار به رنگ مشکی به همراه پاتاوه.
مردم عادی	قشر فرو دست جامعه	کلاه‌نمدی (پشمی) مشکی‌رنگ و لباس نخی
رهبر جنبش جنگل	فرد مهم به لحاظ سیاسی	شل بلند پشمی
فردی با درون پاک	ارجاع به روحانیت فرد و مذهبی بودن	ریش و موی بلند
استقامت و پایداری در برابر ظلم و ستم بیگانگان	ارجاع به شخصیت قدرتمند	پیراهن به رنگ مشکی به همراه شل مشکی و شلوار مشکی
صلح‌طلب	بی‌طرفی و خنثی بودن	اسب سفید
آزاداندیشی	رهایی از قید و بند استعمارگر	شل بلند

منبع: نگارنده

جدول ۲۱. دلالت صریح و دلالت ضمنی تصویر ۶

نشانه	مدلول	دال	دلت صریح
میرزا کوچک خان جنگلی	رهبر جنبش جنگل، ابهت و عظمت	شل بلند	دلت صریح
فرد بلندپایه سیاسی، اسطوره	ابهت و عظمت، اسطوره	شل بلند سیاه	دلت ضمنی
مقاوم و محکم در برابر استبداد بیگانگان و حکومت وابسته به اجنبی	ارجاع شخصیت قدرتمند	پوشش سرتاسر مشکی میرزا	دلت صریح
معصومیت	پاکی و خلوص	اسب سفید	دلت ضمنی
روحانیت	مذهبی بودن و روحانیت	مو و ریش بلند	دلت ضمنی

منبع: نگارنده

شخصیت آقا حسام

حبیب‌الله عبدالرزاق ایفاگر نقش آقا حسام است. در تصویر اول از سمت راست تکه‌های لباس او شامل کلاه‌نمدی، پیراهن دکمه‌دار به رنگ توسی و بلندی آن تا روی ران، شلوار به رنگ توسی، گیوه و پاتاوه، اکسسوری لباس او قطار فشنگ، کمر بند و بند تفنگ که به دور خود پیچیده و یک اسلحه در دست و یکی در کمر می‌باشند. او دارای مو و ریش بلند جوگندمی است. او در مبارزه با استبداد موی سپید کرده و از شهر و دیار خود به کشور دیگری پناهنده شده است. او دارای شخصیتی مبارز است که زیر بار ظلم و ستم استعمار و استبداد نمی‌رود. در برابر فتودالیسم تزاری سر خم نمی‌کند. او یک آزادی‌خواه است و در راه رسیدن به این هدف جان خود را از دست می‌دهد. رنگ لباس او در دیدار با مه‌لقاء توسی‌رنگ و خنثی است. در این سکانس او با به همراه داشتن فشنگ و تفنگ بی‌طرف نشان داده شده است. شخصیت او مرد مهربان و خانواده‌دوست است. او نسبت به خانواده خود وابستگی عاطفی دارد. در فیلم از لباس او نمی‌توان به تاجیک بودن او پی برد، بلکه لهجه‌ی او معرف اصالت او است. شخصیت آقا حسام نزدیک به شخصیت میرزا حسن ایرانی می‌باشد. لباس او نشانه قشر فرودست و طبقه بی‌بضاعت جامعه یعنی کشاورز بودن اوست. در فیلم دارای شخصیتی پاک و بی‌آلایش است. لباسی مشابه هم‌زمان جنگلی خویش دارد، لباس میرزا و یارانش از عکس‌های به یادگار مانده از همان دوران طراحی شده است.

تصویر ۷. در چشم باد اثر جوزانی تولید سمیا فیلم، جوزان فیلم، Cinema Libre Studio، آقا حسام از راست به چپ سکانس دیدار مه لقاء در قسمت اول پخش شده از شبکه آی فیلم ۳۶:۳۰:۵۸، تصویر دوم سکانس رفتن جنگل در قسمت دوم پخش شده از آی فیلم ۳۱:۲۳:۱۹.

جدول ۲۲. لانگ و پاروول تصویر ۷

پارول	لانگ
ارجاع به لباس یاران میرزا	کلاه‌نمدی، پیراهن دکمه‌دار با یقه ایستاده، شلوار، پاتاو، گیوه

منبع: نگارنده

جدول ۲۳. دال و مدلول تصویر ۷

نشانه	مدلول	دال
پاک و بی‌آلایش	بی‌طرف و خنثی	لباس رنگ توسی
آزادی‌خواه، در حال مبارزه، دلیر و شجاع	مدافع و مبارز	لباس رنگ توسی به همراه قطار فشنگ
اسطوره و سلحشور	باتجربه در راه مبارزه با فتودالیسم تزاری	ریش و موی بلند و جوگندمی
یار میرزا	ارجاع به یار میرزا، شبیه شدن به یارانش	کلاه به همراه ریش و موی بلند
کشاورز	ارجاع به قشر فرودست جامعه	جنسیت لباس معمولی

منبع: نگارنده

جدول ۲۴. دلالت صریح و ضمنی تصویر ۷

دال	مدلول	نشانه	دلالت صریح
لباس با رنگ توسی	بی‌طرفی	پاک و بی‌آلایش	دلالت صریح
ریش و موی بلند و جوگندمی	باتجربه	اسطوره	دلالت ضمنی
لباس رنگ توسی به همراه قطار فشنگ	مدافع و مبارز	رزم‌آور، جنگنده، شجاع، دلیر	دلالت ضمنی
قطار فشنگ و اسلحه	دل‌آور، جنگاور	رزمنده، سلحشور، شجاع	دلالت ضمنی
جنسیت لباس معمولی	ارجاع به قشر فرودست جامعه	کشاورز	دلالت ضمنی

منبع: نگارنده

میرزا حسن ایرانی دوره پهلوی اول

سال‌ها از زمان حضور خانواده ایرانی (میرزا حسن) در تهران می‌گذرد. به خانواده ایرانی دو فرزند به نام‌های اسد و فاطمه اضافه شده است. آغاز فصل جوانی بیژن با ازدواج خواهر بیژن، فاطمه همراه است. خانواده در تدارک ازدواج فاطمه هستند و در کنار ماجرای ازدواج فاطمه خرده روایت‌هایی هم در جریان است. میرزا حسن یک چاپ‌خانه تأسیس کرده و به کمک حاج قاسم آن‌را اداره می‌کند. او دیگر فعالیت سیاسی ندارد و فقط در چاپ‌خانه مشغول به کار است. لباس او در محل کار، بازار و منزل متفاوت است و تغییر زیادی نسبت به گذشته داشته است. در تصویر اول از سمت راست زمان حضور در چاپ‌خانه یک روپوش به رنگ توسی به همراه بالاپوش به تن دارد که لباس کار او محسوب می‌شود و رنگ آن تیره است، چرا که در چاپ‌خانه با جوهر سر و کار دارد و در نتیجه رنگ تیره کاملاً کاربردی است. موها و ریش‌های او کاملاً سفید شده است و گرد پیری بر چهره او نمایان است. او برای زمان حضور در اجتماع کت و شلوار کلاسیک به رنگ مشکی و پیراهن سفید که دکمه یقه آن‌را می‌بندد (تاکید بر مذهبی بودن او است) و یک کلاه کج فرانسوی به رنگ تیره استفاده می‌کند (به طور معمول هنرمندان و نویسندگان از این کلاه بهره می‌گرفتند). زمان حضور در منزل یک پیراهن سفید به همراه جلیقه به رنگ مشکی و یک شلوار به رنگ تیره بر تن دارد و یک تسبیح که باز هم تأکید بر اعتقادات مذهبی میرزا حسن است، در دست دارد. در تصویر آخر از سمت راست او در حال نصیحت فاطمه، قبل از رفتن به خانه همسراست.

تصویر ۸. در چشم باد اثر جوزانی تولید سمیا فیلم، جوزان فیلم، Cinema Libre Studio، از راست به چپ سکانس ملاقات با بیژن ۰۶:۱۰:۴۴، سکانس ترک چاپ‌خانه ۰۸:۲۳:۰۱، سکانس دیدار میرزا حسن با فاطمه ۰۱:۳۱:۰۴:۰۱ (انتخاب تصویر از قسمت هفتم پخش شده از آی فیلم).

جدول ۲۵. لانگ و پارول تصویر ۸

پارول	لانگ
لباس کاربردی، لباس کار برای چاپ‌خانه	روپوش توسی تیره و بالاپوش یا آستینچه
کلاه برای افراد هنرمند جامعه، ارجاع به شغل روزنامه‌نگاری	کلاه کج
اعتقادات مذهبی میرزا	پیراهن سفید با یقه‌ای که دکمه آن بسته است
ارجاع به تغییر زمان و دوران پهلوی اول	پیراهن سفید بلند برتن به همراه جلیقه کلاسیک و شلوار معمولی (لباس در منزل)
قشر متوسط و فرهنگی جامعه	کت و شلوار مشکی و کلاسیک به همراه کلاه کج

منبع: نگارنده

جدول ۲۶. دال و مدلول تصویر ۸

نشانه	مدلول	دال
ارجاع به قشر فرهنگی و طبقه متوسط جامعه دارد وارجاع تغییر زمانه دوره پهلوی اول، گذشت زمان	تغییر زمانه، هنری بودن، لباس کاربردی زمان حضور در کوچه و بازار	کت و شلوار مشکی سبک کلاسیک به همراه کلاه کج فرانسوی به رنگ تیره
مذهبی بودن	اعتقادات مذهبی	پیراهن سفید با یقه‌ای که دکمه آن بسته است
مخالف با عقاید حکومت، وابستگی‌های مذهبی	اعتقادات مذهبی	پیراهن سفید بلند برتن به همراه جلیقه کلاسیک و شلوار معمولی (لباس در منزل) به همراه تسبیح

منبع: نگارنده

جدول ۲۷. دلالت صریح و دلالت ضمنی تصویر ۸

نشانه	مدلول	دال	
تغییر دوره، در دوره پهلوی اول به سبک اروپایی کت و شلوار پوشیده می‌شود	هنری و فرهنگی، با تغییر زمانه لباس او تغییر کرده است.	کت و شلوار مشکی به سبک کلاسیک همراه کلاه کج فرانسوی به رنگ تیره	دلالت صریح
مذهبی بودن، پایبندی با اعتقادات مذهبی در نهان و آشکار	اعتقادات مذهبی	پیراهن با یقه دکمه بسته و تسبیح	دلالت ضمنی
مذهبی بودن و هنوز عزادار برادر و پدر (یادآوری شهادت پدر و برادر)، یا به سن گذاشتن	مذهبی بودن، پیری، عزاداری برای پدر برادر و میرزا کوچک‌خان	مدل مو کوتاه و ریش (سفید)	دلالت ضمنی

منبع: نگارنده

شخصیت بیژن در جوانی

پارسا پیروزفر ایفاگر نقش بیژن در ایام جوانی است. بیژن خلبان است. با اصرار برادرش نادر، با ایران نخجوان آشنا می‌شود. ایران به بیژن علاقه دارد و در تلاش است تا هر چه بیشتر نظر او را جلب کند. میرزااحسن ایرانی با اطلاع از نامزدی بیژن و ایران به مخالفت با این موضوع می‌پردازد. بر اثر یک اتفاق نامزدی ایران و بیژن به هم می‌خورد و بیژن او را ترک می‌کند. در جنگ جهانی دوم، در زمان حمله متفقین به ایران با رشادت فراوان می‌جنگد. هواپیمای او سقوط می‌کند و مردم محلی منطقه، او را از حادثه سقوط نجات می‌دهند. بر اثر یک حادثه و درگیری با ارتش شوروی او اسیر می‌شود و عشق دوران کودکی خود را در بین افسران شوروی می‌یابد. شخصیت بیژن جوانی پرشور و پرتحرک، عاشق پرواز، خانواده دوست و وطن پرست است. او در بیشتر مواقع در سریال لباس خلبانی به تن دارد و نشانگر علاقه او است. با اصرار برادرش نادر در محافل اعیان و اشراف شرکت می‌کند و مانند آن‌ها لباس می‌پوشد. لباس‌های او در تصاویر انتخاب شده لباس خلبانی، افسران ارتش و کت و شلوار کلاسیک چهارخانه با پیراهن و کراوات است. لباس او نشانه مد روز و دوران تحولات لباس در زمان رضاشاه می‌باشد. بیژن در محافل و جشن‌ها با کت و شلوار مد روز ظاهر می‌شود که می‌تواند نشان از استقلال مالی و فکری او باشد. لباس نظامی نشانه نظم، انضباط و رنگ لاجوردی لباس همافران نشانه خالص‌ترین رنگ به عنوان رنگ آسمان در یک روز صاف مشخص شده‌است. بیژن شخصیتی ساده، با صداقت و شجاع دارد و معتمد پدر است.

تصویر ۹۰. در چشم باد اثر جوزانی تولید سمیا فیلم، جوزان فیلم، Cinema Libre Studio، از راست به چپ بیژن ایرانی سکانس رفتن به جلسه در سفارت خانه ۱۲:۵۵:۰۲، سکانس استقبال همافران از بیژن بعد پرواز ۴۹:۳۱:۰۷، سکانس شعر خوانی ایران برای بیژن ۲۸:۰۹:۱۶، قسمت هفتم پخش شده از آی فیلم.

جدول ۲۸. لانگ و پارول تصویر ۹

پارول	لانگ
لباس رسمی همافران، اقتدار، نظم، قدرت، استقلال	کتوشلوار به رنگ لاجوردی
لباس کاربردی، آماده پرواز، قدرت و اقتدار	لباس خلبانی به همراه کت چرم
شخصیتی برازنده و باسلیقه، قدرتمند و با اراده، مد روز، فرنگی	کت چهارخانه قهوه‌ای کرم و با یقه تیره
زیبایی، مد روز، شخصیتی عاطفی و حساس، رمانتیک، دوره زمان پهلوی اول	کراوات قرمز و راهراه

منبع: نگارنده

جدول ۲۹. دال و مدلول تصویر ۹

نشانه	مدلول	دال
اقتدار و قدرت	لباس رسمی	کت و شلوار به رنگ لاجوردی
آماده پرواز	لباس کاربردی	لباس خلبانی سبز رنگ
فردی با سلیقه و برازنده	مد روز و کلاسیک	کت چهارخانه قهوه‌ای کرم با یقه تیره
زیبایی و عاشق	زیبایی و زینتی	کراوات قرمز راهراه

منبع: نگارنده

جدول ۳۰. دلالت صریح و دلالت ضمنی تصویر ۹

نشانه	مدلول	دال	دلت صریح
زمان رضاشاه، لباس مناسب برای مهمانی رسمی، شخصیت مهم	کلاسیک و مد روز	کت چهارخانه با رنگ قهوه‌ای کرم به همراه کراوات	دلت صریح
ابراز علاقه به ایران	اکسسوری و زیبایی	کراوات قرمز	دلت ضمنی

منبع: نگارنده

شخصیت نادر در جوانی

کامیاز دیرباز ایفاگر نقش نادر در ایام جوانی است. شخصیت نادر ایرانی فردی زیرک، باهوش و تاجری موفق است. حضور نادر در زمان نوجوانی در تجارت‌خانه رضاقلی‌خان تاثیر زیادی در موفقیت او در تجارت داشت. خوی اشرافی‌گری رضاقلی‌خان از نادر فرد دیگری ساخت که نقطه مقابل اعتقادات خانواده ایرانی است. ارتباطاتش با اعیان و اشراف منجر به پیش‌بینی درست او در مورد اوضاع اقتصادی کشور می‌شود. نادر دارای شخصیتی سودجو و منفعت‌طلب است و هر کجا که نفع او باشد، حضور دارد و از هر شخصی و فرصتی برای کسب درآمد بهره می‌گیرد. گرایش سیاسی خاصی ندارد و فقط از آن برای کسب درآمد بیشتر استفاده می‌کند. همیشه بیژن را از تحولات سیاسی و اجتماعی آگاه می‌کند، اما بیژن از او تبعیت نمی‌کند، چرا که خط فکری دو برادر یکی نیست. لباس او در این سکانس کت و شلوار به رنگ توسی روشن است. او شخصیتی خنثی و به دور از گرایش سیاسی خاص است. او سعی در جلب اعتماد مشتری دارد.

تصویر ۱۰. در چشم باد اثر جوزانی تولید سیما فیلم، جوزان فیلم، Cinema Libre Studio، نادر سکانس حضور بیژن در تجارت‌خانه ۵۲:۱۳:۲۲ قسمت هفتم پخش شده از آی فیلم، سکانس حضور پدر در تجارت‌خانه ۰۷:۰۸:۴۹ قسمت هشتم پخش شده از آی فیلم، سکانس حضور بیژن در تجارت‌خانه ۵۱:۳۲:۳۹ قسمت هفتم پخش شده از آی فیلم.

جدول ۳۱. لانگ و پارول تصویر ۱۰

پارول	لانگ
شخصیتی خنثی، جلب اعتماد مردم، مد روز و کلاسیک	کت و شلوار به رنگ توسی روشن به همراه کراوات
مدل کلاسیک کت و شلوار، درآمد بالا، قشر پولدار، ظاهری موجه، شیک‌پوش، خوشگذران	کت و شلوار چهار دکمه با یقه انگلیسی درشت

منبع: نگارنده

جدول ۳۲. دال و مدلول تصویر ۱۰

نشانه	مدلول	دال
فردی موجه برای جلب اعتماد مردم	شخصیتی خنثی	کت و شلوار به رنگ توسی

منبع: نگارنده

جدول ۳۳. دلالت صریح و دلالت ضمنی تصویر ۱۰

نشانه	مدلول	دال	
فردی ثروتمند، بنده پول و ثروت	مد روز، سبک کلاسیک	کت و شلوار به رنگ توسی	دلالت صریح
شیک‌پوش و به روز، اشاره به تحولات لباس در دوره رضاشاه	لباس کاربردی، سبک اروپایی	کت یقه‌انگلیسی درشت دو طرف دکمه	دلالت ضمنی
شیک‌پوش، سبک کلاسیک و مد روز، تنوع طلب	مد روز	کفش سفید مشکی	دلالت ضمنی

منبع: نگارنده

شخصیت رضا قلی خان

رضا شفیع‌جم ایفاگر نقش رضا قلی‌خان است. او شاهزاده قاجاری با خوی اشرافی‌گری و دارای شخصیتی پول‌پرست، طماع، حریص و دندانگرد است. همیشه در حال تفریح و خوش‌گذرانی می‌باشد. به همراه نادر ایرانی تجارت‌خانه‌ای را اداره می‌کنند و از هر مسیری برای کسب درآمد استفاده می‌کنند؛ یک‌روز در راه سفارت روسیه، یک‌روز هم در راه سفارت آلمان. هر جا منفعت بیشتری داشته باشد؛ آن دو حضور دارند. همیشه در محافل و مجالس اعیان و اشراف مشغول خوش‌گذرانی هستند. در تصویر ۱۱ از سمت راست به دعوت نادر در مراسم عروسی خواهرش شرکت کرده‌است. لباس او شامل کلاه، کت یقه انگلیسی، جلیقه، شلوار و پیراهن همگی به رنگ سفید به همراه پایون قرمز که اغلب با همین پوشش در محیط‌های مختلف ظاهر می‌شود، می‌تواند ارجاع به شخصیت فرنگی‌مآب، خسیس، خوش‌گذران و می‌گسار او داشته باشد. وابستگی عاطفی خاصی ندارد و بهترین دوست و همکار او نادر است.

تصویر ۱۱. در چشم باد اثر جوزانی تولید سیما فیلم، جوزان فیلم، Cinema Libre Studio، رضا قلی‌خان سکانس عروسی ۰۸:۰۱:۰۶ قسمت هشتم پخش شده از آی فیلم، سکانس حضور در تجارت‌خانه ۰۳:۳۳:۰۳:۲۱:۰۱ قسمت هفتم پخش شده از آی - فیلم، سکانس حضور در عروسی ۰۳:۴۹:۲۰ قسمت هشتم پخش شده از آی فیلم.

جدول ۳۴. لانگ و پارول تصویر ۱۱

پارول	لانگ
عوام‌فریب، جلب اعتماد مردم در تجارت‌خانه، ظاهری موجه و با خرده شرارت و لودگی، شیاد، نزول‌خوار	کت و شلوار سفید و پایون قرمز

منبع: نگارنده

جدول ۳۵. دال و مدلول تصویر ۱۱

نشانه	مدلول	دال
سبک روز لباس پوشیدن و ارجاع به شخصیت خوش گذران، عوام‌فریب، ثروتمند، طماع، خنثی در برابر گروه‌های سیاسی	شیک‌پوش بودن، حفظ پاکی و معصومیت ظاهری	کت‌وشلوار سفید
ارجاع به شخصیت حریص و دندانگرد او دارد (یا با خرده شیطنتهایی همراه است)	مد روز، سبک اروپایی، زیبایی	پاپیون قرمز
شخصیتی ثروتمند و پولدار، خرده ستمگر، نزول خوار	مد روز پوشیدن	پاپیون قرمز به همراه کت‌وشلوار سفید

منبع: نگارنده

جدول ۳۶. دلالت صریح و ضمنی تصویر ۱۱

نشانه	مدلول	دال	
سبک اروپایی و ارجاع به شخصیت پولدار	شیک‌پوش بودن	کت‌وشلوار سفید	دلالت صریح
نزول خوار، خرده ستمگر، ارجاع به شخصیت طماع و پول‌پرست او دارد.	ارجاع به خرده شرارت‌های او دارد	پاپیون قرمز	دلالت ضمنی

منبع: نگارنده

شخصیت حسن آقا حسینی قشنگه

اکبر عبدی ایفاگر نقش حسن آقا حسینی قشنگه است. او فردی جاهل و لوده است که برای خود چند نوچه دارد. شغل خاصی ندارد و در ازای پول هرکاری انجام می‌دهد. یک مادر پیر و سالخورده دارد که از او مراقبت می‌کند. او در همسایگی خانواده ایرانی زندگی می‌کند و ارادت خاصی به این خانواده دارد. او شب‌ها به همراه نوچه‌های خود در کوچه و خیابان به عیاشی (خوشگذرانی و می‌گساری) و ولگردی می‌پردازد. لباس او در تصویر ۱۲ از سمت راست، کت با یقه انگلیسی و شلوار به رنگ مشکی با راه‌راه سفید و پیراهن به رنگ سفید و کفش ورنی به رنگ سفید مشکی است. در تصویر وسط او بازوبند نازی‌ها را به دستور نادر بر بازو دارد، چون نادر چند مهمان آلمانی را به جشن عروسی خواهرش دعوت کرده‌است. در تصویر آخر او در حال مست کردن و خیابان‌گردی به همراه نوچه‌های خود است.

تصویر ۱۲. در چشم باد اثر جوزانی تولید سیما فیلم، جوزان فیلم، Cinema Libre Studio، حسن آقا حسینی قشنگه سکانس آریشگاه ۰۳:۳۷:۵۷ قسمت هفتم پخش شده از آی فیلم، سکانس عروسی ۰۰:۵۰:۱۶:۰۱ قسمت هفتم پخش شده از آی فیلم، سکانس گردش شبانه ۰۸:۴۳:۵۰ قسمت هشتم پخش شده از آی فیلم.

جدول ۳۷. لانگ و پارول تصویر ۱۲

پارول	لانگ
ارجاع به شخصیت جاهل و لوده، خوش‌گذران، می‌گسار، لات‌های قدیم تهران	کت با یقه انگلیسی و شلوار به رنگ مشکی با راه‌راه سفید و پیراهن سفید و کفش ورنی سفید مشکی

منبع: نگارنده

جدول ۳۸. دال و مدلول تصویر ۱۲

نشانه	مدلول	دال
لات‌های تهران قدیم، لوطی‌ها تهران قدیم	ارجاع به شخصیت لات‌های قدیم تهران (جاهل و لوده)	کت با یقه انگلیسی و شلوار به رنگ مشکی با راه‌راه سفید و پیراهن سفید و کفش ورنی سفید مشکی

منبع: نگارنده

جدول ۳۹. دلالت صریح و دلالت ضمنی تصویر ۱۲

نشانه	مدلول	دال	
لات‌های تهران قدیم، لوطی‌ها تهران قدیم (دوره رضاشاه پهلوی)	ارجاع به شخصیت لات‌های قدیم تهران	کت با یقه انگلیسی و شلوار به رنگ مشکی با راه‌راه سفید و پیراهن سفید و کفش ورنی سفید مشکی	دلالت صریح
لات‌های تهران قدیم، لوطی‌ها تهران قدیم	جاهل و لوده	لباس با یقه گشوده، زنجیر به دست به همراه دستمال یزدی	دلالت ضمنی

منبع: نگارنده

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

سریال در چشم باد یکی از مهمترین سریال‌های تاریخی و ملی تلویزیون ایران است که نمایشگر تحولات سیاسی، تاریخی و اجتماعی ایران معاصر می‌باشد. طراحی لباس در این سریال به عنوان یکی از لایه‌های مهم که دلالت‌های معنایی زیادی در بردارد، از اهمیت زیادی برخوردار است. لباس در این سریال به واسطه غنای ظرفیت‌های فرهنگی به عنوان امری مهم و معنادار در نظر گرفته می‌شود و بخشی از خصائص و احوال شخصیت‌ها را به خوبی نمایان می‌کند. شخصیت‌هایی که در این پژوهش مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت، نمونه‌هایی از نگرش‌ها و طبقات اجتماعی ایرانی هستند که کارگردان توانسته به دقت به نمایش آن‌ها بپردازد و در واقع بازتابی از جامعه ایرانی با نگرش‌ها و فرهنگ‌های متفاوت باشد. اگر این اصل را بپذیریم که لباس به عنوان یک متن معنادار حاوی دلالت‌های معنایی بی‌شماری است و به واسطه خوانش‌پذیر بودن می‌توان ارتباط آن را با فرامتن‌ها مشخص و تبیین کرد، لباس در این سریال را نیز می‌توان واجد چنین خصوصیتی در نظر گرفت. به عبارتی طراحی لباس در این سریال توانسته به عنوان یک نظام معنادار، بخش‌های مهمی از طبقات اجتماعی، سیاسی و فرهنگی را به نمایش گذارد و تحولات تاریخی ایران دوره معاصر را نیز بیان کند. دوران یادشده در این سریال، سال‌های مهمی در تاریخ اجتماعی، سیاسی و فرهنگی ایران معاصر است. ورود فرهنگ غرب، تجدد، گسترش شهرنشینی، تغییر سبک زندگی و اجتماعی و متعاقباً تنوع و تفاوت در لباس، تفاوت نگرش‌های عقیدتی و سیاسی افراد جامعه، میهن پرستی، اشغال ایران توسط متفقین، فعالیت احزاب و گروه‌های سیاسی متعدد و متحدالشکل شدن لباس‌ها از جمله رویدادهای مهمی است که در این دوران رخ داد. طبیعتاً یکی از محمل‌هایی که می‌تواند در قالب صریح و ضمنی این تغییرات یادشده

را به نمایش بگذارد و نشانه بسیاری از مفاهیم فرهنگی و اجتماعی باشد، لباس است. یعنی تفسیر نشانه‌شناختی لباس شخصیت‌ها تنها به معرفی آن‌ها منوط نبوده و در سطحی وسیع‌تر و کلی‌تر بازتاب تحولات اجتماعی و فرهنگی است؛ به عبارتی از طریق بیان نشانه‌شناختی یک جز (شخصیت)، به یک کل (جامعه) دست می‌یابیم. با نظر به آن‌چه که در بخش تحلیل‌های این پژوهش در قالب لباس ۱۲ شخصیت مهم، کلیدی و تاثیرگذار این سریالیان شد، این‌گونه دریافت می‌شود که یکی از عوامل تمایز شخصیت‌ها، همین مقوله طراحی لباس بوده که به نوعی مبین تفکرات، دیدگاه‌ها، جایگاه اجتماعی افراد، سلیق، نگرش سیاسی و به طور کل بیانگر طبقه اجتماعی آنان بوده و همین مقوله به عنوان عنصری معنادار در معرفی شخصیت‌های متفاوت سهیم بوده و علی‌رغم رفتار، گفتار و عملکرد هر شخصیت، لباس آن‌ها نیز مبین ارتباط شخصیت‌ها با فرامتن‌های فرهنگی و اجتماعی استو به نوعی پوشش هر کدام از آن‌ها خود معرفی‌کننده این شخصیت‌ها هستند که مابه‌ازای تاریخی داشته و در کنار هم مناسبات اجتماعی بخشی از تاریخ ایران معاصر را بازتاب می‌نماید. به عبارتی جنس، رنگ، مدل و ترکیب‌های متفاوت لباس‌های بررسی شده، هر کدام دلالت‌های معنایی زیادی را در پی دارد که معرفی‌کننده شخصیت‌ها و فرهنگ آن برهه تاریخی است. لباس بررسی شده مبین منطقه جغرافیایی، دوره تاریخی، طبقه اجتماعی، شغل، خصائص فردی، سلیق، ویژگی‌های اخلاقی و حتی سیرت افراد هستند که این مولفه‌ها بازتاب فرهنگ و جامعه بوده و با غور و تأمل در آن‌ها می‌توان به شناخت آن مقاطع مهم تاریخی نائل آمد.

پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آینده به فیلم‌های سینمایی و سریال‌های تاریخی ایرلندی همچون هزارستان، امیرکبیر، کیه ف انگلیسی، روزگار قریب، شهرزاد، مدار صفردرجه و... پرداخته شود تا ظرفیت‌ها و کارکردهای معنایی لباس در این آثار مورد تحلیل و بررسی قرار گیرد. در مورد سریال‌های داخلی پژوهش متمرکزی در خصوص نشانه‌شناسی لباس و خوانش در راستای دست‌یابی به فرامتن‌های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی انجام نشده‌است و به دلیل این‌که در سریال‌های یاد شده، طراحی لباس جایگاه ویژه‌ای دارد و به عنوان لایه مهم معنایی از متن اصلی در نظر گرفته می‌شود، پژوهش در این خصوص مهم و ضروری به نظر می‌رسد.

منابع

- احمدی، بابک (۱۳۹۹). *از نشانه‌های تصویری تا متن؛ به سوی نشانه‌شناسی ارتباط دیداری*، تهران: نشر مرکز.
- اسحاقی، مهدیه؛ شریفی‌مقدم، آزاده. (۱۳۹۷). «تحلیل نشانه‌شناختی یک مجموعه تلویزیونی کودک و بررسی نقش آن در آموزش کودکان (با رویکرد رمزگان بارتی)». *دوفصل‌نامه علمی پژوهشی تفکر و کودک*، ۹(۱)، ۹۵-۱۴۴.
- اصغرپور، نرگس. (۱۳۹۶). *نشانه‌شناسی پوشاک دوره صفویه (از دیدگاه رولان بارت)*، تهران: موسسه جمال هنر.
- بابایی، پروین؛ اکبری، فاطمه. (۱۳۹۳). «بازنمایی عوامل مؤثر بر شکل‌گیری پوشاک ایرانیان». *نشریه فرهنگ مردم ایران*، ۳۸ و ۳۹، ۹-۲۶.
- بارت، رولان. (۱۳۹۹). *مبانی نشانه‌شناسی*، مترجمان: صادق رشیدی و فرزانه دوستی، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی
- تاجیک، محمدرضا. (۱۳۸۹). «نشانه‌شناسی؛ نظریه و روش». *پژوهشنامه علوم سیاسی*، ۵(۴)، ۳۹-۷.
- چندلر، دنیل. (۱۳۹۴). *مبانی نشانه‌شناسی*، مترجم: مهدی پارسا، تهران: انتشارات سوره مهر.
- خدادادی مترجم زاده، محمد. (۱۳۹۵). *عکس: چالش دلالت عینی و مفهوم ضمنی*. *نشریه هنرهای زیبا - هنرهای تجسمی*، ۲۱(۳)، ۶۵-۷۴.
- سجودی، فرزانه. (۱۳۹۵). *نشانه‌شناسی کاربردی*، تهران: نشر علم.
- _____ (۱۳۹۸). *نشانه‌شناسی: نظریه و عمل: مجموعه مقالات/فرزان سجودی*، تهران: نشر علم.
- شریفی، غزاله. (۱۳۸۶). *بررسی نشانه‌شناسی لباس در فیلم‌های سینمایی*، کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهراء-دانشکده هنر، تهران.
- صفری‌نژاد، مرضیه. (۱۳۹۲). *نشانه‌شناسی لباس تتا، تهران: انتشارات سروش*.
- عبداللهیان، حمید؛ حسینی، حسین. (۱۳۸۸). «کاربرد رویکرد رولان بارت برای تحلیل نشانه‌شناختی بازنمایی گفتمان «ایرانی-اسلامی» در آگهی‌های تجاری تلویزیون در ایران». *فصلنامه علوم اجتماعی*، ۴۷، ۱۲۵-۱۵۹.

قاسمیان دستجردی، پروانه؛ محمدی اردکانی، جوادعلی. (۱۳۹۷). «نقش رنگ سیاه و سفید در طراحی لباس فیلم مبتنی بر نشانه‌شناسی رولان بارت (مطالعه موردی: فیلم آناکارنینا و بانوی زیبای من)». نشریه هنرهای زیبا-هنرهای نمایشی و موسیقی، ۲۴(۳)، ۷۳-۸۰.

گلشن، گلناز. (۱۳۹۳). *لباس در تئاتر*. تهران: انتشارات تالار کتاب.

مونس‌سرخه، مریم. (۱۳۹۱). «بازخوانی نظام لباس ایرانی (با تأکید بر رویکرد پساساختارگرایی بارت)». نشریه پژوهش هنر دانشگاه اصفهان، ۲(۳)، ۳۷-۴۶.